

Walenty Krzyszcz – pisarz Ziemi Cieszyńskiej

Ważną cechą twórczości Walentego Krzyszcz jest autentyczność – wierny obraz stosunków społeczno-politycznych na wsi cieszyńskiej w latach młodości pisarza. Zawiera bogactwo materiału folklorystycznego dzięki wiernemu, nie stylizowanemu i nie zafalszowanemu obrazowi życia mieszkańców Beskidu Śląskiego na przełomie XIX i XX wieku. W swoich opowiadaniach, sztukach i powieściach takich jak: „Z cieszyńsko-śląskiej wsi”, „Szkoła na pustkowiu”, „W złotym Cieszynie”, „Raubczycy spod Czantorii”, „Grynia, herszt zbojników”, „Sfałszowany testament”, „Janek”, piętnuje naśladowictwo mody miejskiej i wstydy się swojego pochodzenia. „Niechby się tam ten naród z dziedziny ubroł pięknie, czemu ni, nie potrzebuje się kryzyć przed pierwszym lepszym pajfasem z miasta, ale niechby we wszystkim trzymał miarę”.

Mimo tego, że jego ojciec zaliczał się do bogatych gazdów i był przez wiele lat wójtem, wesoly gawędziarz jakim był Walenty, dzięki swojemu pogodnemu usposobieniu opisując konflikty na tle różnic klasowych, dużo serca okazuje biednym i każde zazwyczaj zwyciężać miłości. Jako wykształcony chłopski syn, ceni zdobywanie wiedzy. Bohaterowie jego powieści i opowiadań są ludźmi uczciwymi, pracowitymi i kochającymi swoją ziemię, doksztalającą się, doceniając rolę nauki i dlatego wysyłają swoje dzieci do szkół do Cieszyńska i Bielska. Przedstawia żywy obraz podbeskidzkiej wsi opisując różne zajęcia gospodarskie takie jak orka, sadzenie ziemniaków, sianołosy, wyrąb lasu, wykopki i żniwa. Z sympatią opowiada też o raubczykowie, które po pracy uprawiają młodzi górale, zmuszeni do tego ciężkimi warunkami życia na wsi. Chętnie opisuje też zwyczaj i obrzędy – szczególnie weselne, które w różnej formie występują w kilku powieściach i sztuce „Wesele cieszyńskie”. Dużo też miejsca w swojej twórczości poświęcił na opisy wspaniałej przyrody Górek i miejscowych wierceń oraz zasłyszanych w młodości legend i baśni przekazywanych z pokolenia na pokolenie, przez co uchronił je od zapomnienia. Jego książki były ulubioną lekturą ludzi żyjących na podbeskidziu. Śiegał po nie nawet ten, który nie był przyzwyczajony do częstego czytania, ponieważ Walenty pisał o życiu tych ludzi. Dlatego tak dużym powodzeniem cieszyły się również jego sztuki sceniczne, chętnie grywane do dzisiaj przez wiejskie teatry amatorskie.

Józef Palowski

bardzo trafnie ujął to w swym wierszu:
(fragment)

Krzyszcz tę ziemię chłopską
rozślawił w regionie!
Opiewał jej piękno –
sercem przylgnął do niej.

Koło Terenowe Macierzy Ziemi Cieszyńskiej oraz
Regionalny Zespół Pieśni i Tańca „Raubczycy”

w Górkach Wielkich,

Urząd Gminy Brenna i OPKIS Brenna

zapraszają na

UROCZYSTE OBCHODY 124 ROCZNICY URODZIN WALENTEGO KRZYSZCZA

PROGRAM OBCHODÓW

13 lutego 2010 roku (sobota) godz. 16:00

1. Otwarcie okolicznościowej wystawy poświęconej pisarzowi ludowemu, Górzaninowi Walentemu Krzyszczowi.

2. Prelekcja Pani mgr Haliny Sztek „Postać Walentego Krzyszcz jako miłośnika regionu i twórcy ludowego”

3. Inscenizacja nawiązująca do „Jasełek Beskidzkich” przygotowanych przez dzieci i młodzież z Regionalnego Zespołu Pieśni i Tańca „Raubczycy”, połączona z występami tanecznymi zespołu, będąca kontynuacją tradycyjnych wiejskich teatrów ludowych, dla których Walenty Krzyszcz pisał sztuki sceniczne.

14 lutego 2010 roku (niedziela) godz. 17:00

1. Odczytanie fragmentów opowiadań Walentego Krzyszcz ukazujących piękno krajobrazu Górek oraz fragmentów sztuki scenicznej napisanej w 1922 roku pod tytułem: „Raubczycy spod Czantorii”.

2. Występ taneczny Regionalnego Zespołu Pieśni i Tańca „Raubczycy”, przygotowany specjalnie na tą okazję.

Zespół wystąpi w tradycyjnych strojach regionalnych charakterystycznych dla Górek Wielkich i Górek Małych.

Regionalnemu Zespołowi Pieśni i Tańca „Raubczycy” podczas występów będzie przygrywać kapela złożona z rodziców dzieci należących do zespołu oraz sympatyków zespołu.

ZAPRASZAMY

Wydawca:

Macierz Ziemi Cieszyńskiej Koło w Górkach Wielkich

Regionalny Zespół Pieśni i Tańca RAUBCZYCY w Górkach Wielkich

www.raubczycy.pl

druk: Drukarnia MAŁYSZ

sponsorzy:

Impreza dofinansowana przez Gminę Brenna.

OPKIS
BRENNA

Brenna

Górkach

Wielkie i Małe

Dni

Walentego

Krzyszcz

13 – 14 lutego 2010 r.

Walenty Krzyszcz – kalendarium życia i twórczości

1886 . Urodził się 13 II pod Witaluszem, w chłopskiej rodzinie świętego wójta w Górkach Wielkich – Jana i Marii z domu Jaworskiej. Naukę rozpoczyna w dwuklasowej szkole wiejskiej.

1906 . W Cieszynie kończy edukację w Seminarium Nauczycielskim i otrzymuje pierwszą posadę nauczycielską w Rychwałdzie koło Bogumina.

1907 . Otrzymuje przeniesienie do Piosecznej koło Jabłonkowa. W wolnych chwilach maluje, gra na skrzypcach, czyta powieści Emila Zoli i Lwa Tolstoja. Pisze swoją pierwszą nowelkę „Der verliebte goral Janek” (Zakochany goral Janek”).

1908 . Pracuje w pięcioklasowej szkole w Błędownicach Dolnych koło Ostrawy. W czasie wakacji odbywa służbę wojskową w tzw. Kompanii nauczycielskiej.

1909 – 1913 . Obejmuje posadę w jednoklasowej szkole w Kisielowie, gdzie po roku otrzymuje mianowanie na nauczyciela stałego i kierownika szkoły. Pisze felietony i nowelki do niemieckich dzienników.

W 1911 r. pisze cztery nowele o życiu ludu cieszyńskiego i wydaje własnym nakładem.

W 1912 roku żeni się z Emilią Gawłowską z Krasnej, a 14.VIII.1913 r. przychodzi na świat jedyna córka Anastazja.

W sierpniu 1914 r. zostaje zmobilizowany i w październiku wyrusza na front rosyjski. Walczy w pdku polowym, następnie pełni służbę pomocniczą – sanitariusza, magazynier i instruktora w kompanii rekrutów.

1915 . Po zwolnieniu ze służby wojskowej otrzymuje posadę kierownika szkoły katolickiej w Ławnej Górnej.

W 1919 r. pisze powieść „Z cieszyńsko-śląskiej wsi”, a w latach następnych powstają „Szkoła na pustkowiu”, „Słabszowany testament”, „Janek” i sztuka sceniczna „Raubczycy spod Czantorii”.

fragment rękopisu sztuki Walentego Krzyszcz pod tytułem „Raubczycy spod Czantorii”

1922 . We wrzesniu rozpoczyna pracę nauczycielską w Łące k/Pszczyny a w listopadzie przenosi się do Międzyrzecza Górnego, gdzie podejmuje posadę kierownika trzyklasowej szkoły. Równocześnie pełni funkcję organisty, sekretarza gminy i od 1928 r. skarbnika kasy oszczędnościowo-pożyczkowej. W 1923 r. powstaje zbiór opowiadań „Mamido cygańskie”, a w 1924 r. „Zdrada powstanców”.

W latach trzydziestych rozwija swoją twórczość literacką. Powstają kolejno: „Z górnośląskiej wsi” (1932), „Ludek spod Witalusza” – powiastki i humoreski góreckie (1934), „W złoty Cieszynie” (1935). W tym samym roku wydaje sztukę sceniczną „Wesele cieszyńskie”, która przynosi mu rozgłos. W 1936 r. pisze wspomnienie „Przed maturą” 1939 – 1945 . Po wybuchu wojny, poszukiwany przez Niemców musi opuścić Międzyrzecze i przenieść się do Górek Wielkich.

W 1940 r. jako absolwent niemieckiego seminarium nauczycielskiego obejmuje stanowisko kierownika szkoły w Lipowcu. Jest też organistą w miejscowym kościele, gdzie często przygrywa ludowe beskidzkie melodie ludowe, co budzi sprzeciw miejscowego proboszcza.

W 1941 r. traci posadę nauczyciela, zostaje sekretarzem wójta w Lipowcu, a później kasjerem kas oszczędnościowych w Lipowcu i Górkach. W 1941 r. umiera mu ojciec Jan, a w 1944 r. matka Maria. Po jej śmierci sprowadza się do domu rodzinnego w Górkach Wielkich.

1945 . Wraca do Międzyrzecza Górnego, gdzie zostaje kierownikiem szkoły, pracuje przy jej odbudowie i od września rozpoczyna naukę. Obejmuje funkcję prezesa miejscowego Koła PSL za co jest później represjonowany i aresztowany.

1949 . Przechodzi na emeryturę nauczycielską.

Nadal jest organistą, użytkuje pole i sad farski. Pisze powieść „Nauczyciel Lebedzińsk” Pisze ludowe sztuki teatralne i humoreski. Powstają „Kłusownicy spod Czantorii”, „Ofiary wojny”, „Grynia herzt zbojników”, „Halapacz i Halapaczka”, oraz dłuższe humoreski „Rekwiemyja szpyrek” i „Rekrut i generał”. 13 II 1956 r. obchodzi 70-te urodziny. Pisze „Księżę życia”. Resztę życia spędził pod Witaluszem, gdzie w ukończonych Górkach Wielkich zbudował dla siebie w latach 1936 – 1938 dom, ale nie zdążył w nim zamieszkać.

Umiera 5 V 1959 r. w Międzyrzeczu Górnym.

Dopiero po śmierci wraca do rodzinnej wsi, gdzie spoczywa na cmentarzu góreckim w rodzinnym grobie wraz z żoną i córką.

REGIONALNY ZESPÓŁ PIEŚNI I TAŃCA RAUBCZYCY w Górkach Wielkich

kontynuuje rodzime tradycje regionalne poprzez miejscową gwara, śpiew, tańce, stroje i obrzędy, czerpiąc inspirację z bogatej twórczości Walentego Krzyszcz.

Kontakt:

tel: 33 8539362, kom: 604 133 977

www.raubczycy.pl

foto: Zespół Raubczycy przedstawiający „Jasella beskidzkie” styczeń 2010r.